

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Střední průmyslová škola strojnická Olomouc
tř.17. listopadu 49**

**Výukový materiál zpracovaný v rámci projektu
„Výuka moderně“**

Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.5.00/34.0205

Šablona: VI/2

Sada: 1

Číslo materiálu v sadě: 3

Název: Bankovníctví

Jméno autora: Ing. Miroslava Špičáková

Předmět: EKONOMIE

Jazyk: čeština

Klíčová slova: banka, finanční instituce, česká národní banka, bankovní systém, centrální banka, univerzální banka, hypoteční banka

Cílová skupina: studenti středních škol

Stupeň a typ vzdělání: odborné vzdělání

Očekávaný výstup: Vysvětlí jakou funkci plní banky a jaké služby banky nabízí občanům.

Metodický list/anotace

Finanční instituce, jako obchodní banky, pobočky zahraničních bank a stavební a úvěrová sdružení, jsou důležité pro hladký chod českého ekonomického systému, protože vklady v těchto institucích tvoří největší část nabídky peněz.

Kapitola pojednává o současných trendech v peněžní nabídce a budoucnosti peněz, objasňuje bankovní systém v České republice v současnosti, popisuje princip fungování banky a druhy institucí, které tvoří náš bankovní systém.

Zpracováno 13.9.2012

BANKOVNICTVÍ

Souhrn bank v daném státě a jejich vzájemné vazby tvoří bankovní systém. Bankovní systém je určen nejen existujícím ekonomickým uspořádáním, ale i rozvinutostí finančního trhu, tradicemi, zapojením země do mezinárodní spolupráce apod. Moderní bankovní systémy jsou založeny na dvoustupňovém principu. Takový systém tvoří na jedné straně centrální banka, která udržuje především stabilitu měny, na druhé straně je to síť bank, které na ziskovém principu provádějí bankovní obchody s klienty.

Centrální banka své cíle zabezpečuje pomocí pravidel, která má oprávnění vydávat a která jsou pro banky závazná. I když centrální banka by měla dosahovat zisk, není zisk hlavním motivem její činnosti.

- Síť komerčních bank může být organizována různým způsobem. Standardně jsou rozlišovány dva bankovní systémy:
- systém univerzálního bankovníctví je založen na tom, že banky mohou poskytovat celou paletu bankovních služeb. Univerzální bankovníctví je typické pro země kontinentální Evropy.
- systém odděleného bankovníctví se naopak vyznačuje tím, že jsou navzájem odděleny komerční banky, které mohou poskytovat pouze klasické produkty bankovníctví (přijímání depozit, poskytování úvěrů, provádění platebního styku), a investiční banky, které naopak mohou provádět pouze investiční obchody (obchody s cennými papíry, emise, majetková správa apod.). Tento typ bankovníctví býval obvykle spojován s USA, Velkou Británií a Japonskem.

V důsledku globalizace finančních trhů se oba systémy vzájemně ovlivňovaly, došlo k uvolnění striktního oddělení komerčního a investičního bankovníctví, a proto se ve své čisté podobě dnes již prakticky nevyskytují.

Do roku 1989 zaujímal dominantní místo v bankovníctví naší země Státní banka československá, která vykonávala funkci centrální banky a současně zajišťovala vklady a půjčky pro podnikovou sféru. Dále zde působila Česká státní spořitelna jako správce úvěrů a vkladů obyvatel, Československá obchodní banka, která zajišťovala financování zahraničního obchodu, a Živnostenská banka, specializovaná na zahraniční platby pro jednotlivce.

Novodobá historie českého bankovního systému se datuje rokem 1990. Po přechodu k tržní ekonomice došlo totiž k obrovským změnám. S účinností od 1. ledna 1990 vstoupily v platnost nové bankovní zákony, které vytvořily právní rámec pro vznik moderního dvoustupňového bankovního systému. Bankovní sektor se začal velmi dynamicky rozvíjet, Státní banka československá se přeměnila ve standardní centrální banku, začaly vznikat banky nové.

V dalším období ovlivnilo zásadním způsobem vývoj bankovního systému přijetí nového zákona o bankách (k 1. únoru 1992) a samozřejmě potom i rozdělení Československa a následná měnová odluka. Vznik České republiky doprovodil i

vznik nové centrální banky - České národní banky. Bankovní systém byl postupně obohacen o stavební spořitelny, hypoteční bankovníctví a spořitelní a úvěrní družstva. Rozvoj bankovního systému byl doprovázen i zakládáním nových poboček a dynamickým růstem počtu zaměstnanců v bankovní sféře. Až v posledních letech dochází k postupné stagnaci a dokonce určitému poklesu.

V současné době má Česká republika dvoustupňový systém univerzálního bankovníctví s některými specializovanými druhy bank. Následující instituce tvoří náš bankovní systém.

- Česká národní banka je centrální bankou a jejím hlavním posláním je ze zákona péče o stabilitu české koruny. Má výhradní oprávnění emitovat hotové peníze - bankovky a mince.
- Univerzální banky a spořitelny představují nejvýznamnější část bankovního systému. Dominantní roli mezi těmito bankami hrají velké banky. Jejich charakteristickým rysem je nabídka prakticky celé palety bankovních produktů a rozvětvená pobočková síť. Vedle nich existuje řada menších bank, které se zaměřují třeba jen na určitou oblast, klientelu či okruh produktů.
- Stavební spořitelny jsou speciálním druhem spořitelny, které se směřují podle zákona zabývat tzv. stavebním spořením. Na druhé straně stavební spoření mohou provozovat pouze stavební spořitelny. Princip stavebního spoření je založen na přijímání účelových vkladů a - v návaznosti na ně - a při splnění stanovených podmínek, poskytování účelových stavebních úvěrů.
- Hypoteční banky jsou banky, které se specializují na straně jedné na získávání zdrojů emisí vlastních hypotečních zástavních listů a na straně druhé na poskytování tzv. hypotečních úvěrů, tj. úvěrů sloužících k financování pořízení nemovitosti. Hypotéky dnes nabízejí všechny větší univerzální banky. Stavební spoření a hypotéky jsou podporovány různými formami ze strany státu.
- Specializované banky u nás v současné době působí pouze tyto: Českomoravská záruční a rozvojová banka zaměřená na podporu drobného a středního podnikání, Česká exportní banka poskytující výhodné financování na podporu exportu a Česká konsolidační agentura, jejíž hlavní činností je správa problematických pohledávek komerčních bank.
- Spořitelní a úvěrní družstva neboli družstevní záložny jsou zpravidla malé instituce založené na družstevních principech. Bankovní služby provádějí pro své členy. Vznik „kampeliček“ umožnil zákon v roce 1996, kdy došlo k jejich

bouřlivému rozvoji. Ke konci 90. let však krach mnohých z nich způsobil odklon klientů od takového způsobu získávání bankovních služeb.

Ve středověku byli kupci závislí na poctivosti zlatníků nebo půjčovateli peněz. Dnes stát poměrně silně reguluje bankovníctví, aby zajistil bezpečnost vkladů. Podnikání bank tak upravují:

- obecné zákonné normy (obchodní zákoník, občanský zákoník apod.)
- specifické zákonné normy (zákon o bankách, zákon o stavebním spoření, zákon o spořitelních a úvěrních družstvech a další)
- opatření, vyhlášky a nástroje České národní banky (ČNB), které má právo ze zákona o České národní bance a zákona o bankách vydávat a které jsou pro banky závazné.

Zejména zákon o bankách stanovuje základní principy, které upravují bankovní podnikání.

- k činnosti působit jako banka je potřebné povolení udělované ČNB
- k majetkové účasti jedné osoby přesahující určitý limit nebo k majetkovému podílu zahraničních osob je nutný souhlas ČNB
- upraveny jsou majetkové podíly bank v jiných firmách
- stanoveno je vydávání akcií bankami
- banky podléhají bankovnímu dohledu ČNB, kdy ČNB pravidelně kontroluje činnost bank, může ukládat bankám pokuty, zavést nucenou správu i odejmout bankovní licenci.

Vklady jsou ze zákona pojištěny. V současné době je výše náhrady stanovena na 100 % ze zůstatku vkladu včetně úroků, maximálně však může činit 50 000 EUR na jednoho vkladatele u jedné banky. Proto musí banky přispívat do Fondu pojištění vkladů. Z tohoto fondu jsou vypláceny vkladatelům náhrady za pojištěné vklady v případě, že banka není schopna dostát svým závazkům.

Zdroj: <http://e-ekonomie.jacr.cz/>